

Informačný materiál

na rokovanie Rady vlády SR pre podporu exportu a investícií 10. 12. 2014

Sankcie medzi EÚ a RU – aktuálny stav a dopady

1. Sankcie EÚ voči RU

Na zasadnutí Rady pre zahraničné veci dňa 20.10. v Luxemburgu sa ministri zhodli, že vzhľadom na situáciu na východe UA, kde sú stále prítomní ruskí vojaci, žoldnieri, dobrovoľníci a pokračuje i prísun ťažkých zbraní a materiálu do rúk separatistov, **nenastal ešte čas na modifikáciu sankcií**. Na základe **revíznej klauzuly rozhodnutia 2014/512/SZBP** o reštriktívnych opatreniach s ohľadom na konanie Ruska, ktorým destabilizuje situáciu na Ukrajine (prijaté 31.7.2014) boli dňa 31. októbra 2014 prerokované sankcie voči Rusku aj na úrovni Coreper s tým istým výsledkom.

Kvôli adresnejšej a koordinovanej aplikácii prijatých sankčných opatrení paralelne prebieha aj **proces technickej úpravy právnych aktov** zavádzajúcich sankcie voči Rusku. Participácia Slovenskej republiky v diskusii o technickej úprave bola primárne zameraná na **ošetrenie slovenských záujmov**, čo sa podarilo **aktívnym pripomienkovaním právnych aktov**. Prijatím daných úprav členskými štátmi sa docieli lepšia aplikovateľnosť a koordinovanosť opatrení. Schválenie upravených aktov sa predpokladá v priebehu decembra 2014.

2. Dopad sankcií EÚ voči RU na SR

Z hľadiska dopadov prijatých sankcií na obchodnú výmenu s RU, **nebola v ostatnom období** na úrovni makroekonomickej vypracovaná aktualizovaná analýza dopadov na SR ekonomiku.

Ostatné a doposiaľ jediné konkrétne vyčíslenie dopadov, spracované Inštitútom finančnej politiky (IFP) MF SR, predpokladá, že neistota **sprevádzajúca konflikt na Ukrajine ukrojí z očakávaného rastu slovenského HDP 0,2 % a 0,3 % v rokoch 2014 a 2015. Slovenská ekonomika nepatrí medzi krajiny výrazne naviazané na export do Ruska**. Podiel exportu do Ruskej federácie na celkovom exporte je **menší než 4% a od roku 2012 kontinuálne klesá**.

Dopady sankcií voči Rusku však v ostatnom čase mali dopad aj na rozhodnutia štátu **v oblasti obrany**. V súvislosti so zaradením ruskej spoločnosti **Almaz Antey** na zoznam firiem sankcionovaných EÚ oznámilo Ministerstvo obrany SR po rokovaní vlády SR 3. 12. **plán nakúpiť nové radary (avizovaná cena v priemere 20 mil. EUR, ale existuje možnosť spolufinancovania cez prostriedky NATO)**. Ruská spoločnosť poskytovala SR náhradné diely, ktoré zabezpečovali funkčnosť radarových zariadení na území SR. Zaradenie na sankčný zoznam zakázalo uskutočňovať obchodné operácie s danou spoločnosťou.

Z hľadiska dopadu na vzájomný obchod, štatistiky zahraničného obchodu SR-RU poukazujú na **pokles export zo SR do Ruska za 8 mesiacov 2014 o 11,3% a importu o 12,2%**. Daný pokles sa **nedá priamo prisúdiť sankčným opatreniam** nakoľko ostatné štatistické údaje sú známe za prvých 8 mesiacov 2014. Dá sa však predpokladať nepriamy vplyv postupného poklesu kurzu ruského rubľa voči euru ako aj oslabenie spotreby v Rusku na oslabenie objemu vývozu zo Slovenska.

Vzhľadom na blížiacu sa zimnú lyžiarsku sezónu a zníženú kúpyschopnosť ruskej a ukrajinskej klientely kvôli devalvácii ruskej a ukrajinskej meny **je očakávaný pokles turistov v lyžiarskych strediskách SR** (v priemere pokles **30-40%** ruskej klientely). Dopad na príjmy z cestovného ruchu v tejto súvislosti a v danej chvíli sa však nedajú exaktne kvantifikovať. Treba však upozorniť na fakt, že počet ruských turistov **za posledné 3-4 roky** v lyžiarskych strediskách Vysokých Tatier počas zimnej sezóny **kontinuálne klesá** (len 1-2 charterové lety ročne). Dodatočne v súvislosti s otvorením **nových liniek Riga-Poprad a Londýn-Poprad** je predpoklad turistickej diverzifikácie a zníženia dopadov.

Pripojením anektovaného Krymu k Rusku a výstavbou infraštruktúry v Soči (OH 2014) došlo k výraznému rozšíreniu kapacít v relácii cestovného ruchu. Snahou ruskej vlády je intenzívne podporiť práve uvedené turistické lokality. Taktiež korporatívne pobyty zamestnancov štátnych firiem sú smerované do domácich turistických centier a sú dokonca dotované na federálnej úrovni okrem iného aj v oblasti dopravy do cieľového miesta.

3. Dopady sankcií RU voči EÚ na SR

Zákaz vývozu slov. poľnohospodárskych a potravinových produktov do Ruskej federácie sa prejavil najmä prostredníctvom nepriamych dopadov kumuláciou prebytkov produkcie na európskom trhu. Colná správa Ruskej federácie zverejnila údaje o importe tovarov, na ktoré Moskva zaviedla sankcie. Mliečnej produkcie sa importovalo o 57% menej, bravčoviny o 45%, zeleniny o 44%, hydiny o 39%, ovocia o 11%, alkoholických a nealkoholických nápojov o 9,4% v porovnaní s rokom 2013. Reakciou na deficit potravinových komodít bol rast cien, resp. rozhodnutie maloobchodu a veľkoobchodu regulovať cenotvorbu na trhu podľa dopytu a ponuky.

Najpostihnutejšími odvetviami na Slovensku ostávajú sektory ovocia a zeleniny (predovšetkým jablká), mlieko a mliečne výrobky, bravčové mäso a hydina. Podľa informácií MPRV SR vychádzajúcich z monitorovania situácie na trhu, sa u všetkých produktov znížili ceny o 20 – 45 % oproti cene v minulom roku. **Najvýznamnejšie dopady** sú u pestovateľov **jablák**. Predbežné odhady nepriamych dopadov MPRV SR v súvislosti s jablkami sú na úrovni **12 mil. EUR** (najmä z dôvodov zvýšených nákladov na skladovanie, zníženie výkupných cien a zrušením kontraktov).

4. Dopady na energetiku

Odvolávajúc sa na technické problémy a nutnosť plnenia zásobníkov plynu spoločnosť **Gazprom od 11.9.2014 kontinuálne znižuje dodávky plynu SR.** Najvýraznejšie krátenie objemov nad rámec zmluvne dojedanej odchýlky (25%) SR zaznamenala 1.10.2014 (na úrovni 50,1%) a 2.10.2014 (na úrovni 51,50%). **Gazprom export zároveň zvyšuje objemy transportu plynu cez vstupný bod Lanžhot na úkor prepojenia Veľké Kapušany.** V reakcii na vzniknutú situáciu SPP začal nakupovať plyn na spotových trhoch a využívať zásobníky plynu. Dlhodobá redukcia menších objemov dodávok plynu z Ruska môže spôsobiť nedostatok technického plynu na Ukrajine t.j. de facto nemožnosť dodávok plynu európskym zákazníkom SPP.

Ruská strana nad'alej argumentuje nutnosťou plnenia zásobníkov plynu na území RU. Zmenu nepriniesla ani uzatvorená dohoda RU, UA a EÚ na obnovení dodávok plynu UA. Krátenie dodávok plynu pre SR sa v súčasnosti pohybuje v rozmedzí 44% – 50%.

V oblasti **dovozu ropy** z Ruskej federácie sa dodávky uskutočňujú na základe **rámцovej zmluvy a konkrétnych obchodných zmlúv**. Platnosť dlhodobej rámцovej zmluvy o dodávkach ropy z Ruska (od 1. 1. 2000) uplynie 31. decembra 2014. **Nová zmluva (podpísaná 5. decembra 2014 v Moskve)** vstúpi do platnosti 1. januára 2015 do 31. decembra 2029. Ročný objem dodávok ropy pre vnútornú spotrebu SR je stanovený do 6 mil. ton a pre tranzit cez územie SR taktiež do 6 mil. ton/ročne.

5. Perspektívy vývoja (hodnotenie ZÚ SR v Moskve)

V otázke vzájomných sankcií bude z veľkej miery situácia závisieť od vývoja vojnového konfliktu na Ukrajine a uregulovania sporov. Vyhrotenie situácie môže viesť k prehĺbeniu a rozšíreniu vzájomných sankcií.

Ruská strana pohrozila no **nepristúpila k uplatňovaniu sankcií na dovoz jazdených a nových vozidiel**. Embargo vo veľkej miere nepostihne segment jazdených vozidiel, ten sa výrazne znížil v roku 2013 (z 28,3 tis. ks na 2,4 tis.) pri zavedení recyklačného poplatku. Naopak bolestivejšie môže byť embargo na nové automobily, ktoré majú analogickú triedu v ruskej produkcii. Za 1. polrok bolo v Rusku predaných 340 tis. importovaných áut. Faktom zostáva, že mnohé zahraničné značky majú svoje výroby na území Ruskej federácie. Ide o modely, ktoré sú na trhu najpredávanejšie a preto malo zmysel ich výrobu umiestniť na území RF. **Nedá sa očakávať ani zavedenie embarga na luxusné, prémiové modely, SUV a terénne modely, ktoré sa v Rusku zatiaľ nevyrábajú**. Otázkou zostávajú dodávky náhradných dielov, ktoré by v prípade uvalenie embarga mohli spôsobiť významné problémy servisných služieb na ruskom trhu.

Ruska federácia uvažovala no zatiaľ nezaviedla sankcie na určité komodity ľahkého priemyslu hlavne ide o textilnú a obuvnícku produkciu. Podľa analýzy **zahraničné tovary ľahkého priemyslu zaujímajú na ruskom trhu 70% podiel v hodnote 70 mld. USD**. Z toho **45% podiel je nelegálny čierny dovoz**. Objem nelegálneho dovozu textilnej produkcie a obuvi v roku 2013 tvoril 16 mld. USD. Zavedenie embarga na uvedené komodity povedú len k zvýšeniu podielu čierneho dovozu. Najviac bude postihnutý segment luxusných značkových výrobkov, ktoré sa vyrábajú v európskych fabrikách. Sankcie sa pravdepodobne nebude vzťahovať na segment strednej a nižšej cenovej kategórie, ktoré sa vyrábajú v Ázii a Číne a tvoria 60-70% trhu. Pritom zimné dodávky sú prakticky už zrealizované.

Sprievodným efektom sankčnej vojny na komerčnej úrovni bude obrovský nárast **súdnych sporov za neplnenie záväzkov z kontraktov medzi ruskými a európskymi obchodnými partnermi**. Je otázne akým spôsobom budú ruské, resp. medzinárodné arbitrážne inštitúcie a súdnictvo vyhodnocovať neplnenie a či budú uplatňovať princíp „force majeure“ Napr. Rusko pohrozilo Francúzsku vyčíslením zmluvnej pokuty za nedodanie dvoch lodí mistrál vo výške 3 mld. €.

Taktiež zazneli úvahy z ruskej strany o pozastavení preletov európskym leteckým spoločnostiam nad vzdušným priestorom RF. Uvedené embargo zatiaľ nie je na programe (nedá sa však vylúčiť). **Dôvodom prečo ruská strana zatiaľ neuvažuje o tejto forme odvety sú spoločné letecké linky ruských leteckých spoločností s európskymi**. Navyše by išlo o ekonomický postih ruskej strany, ktorej by vypadli poplatky za prelety. Európske spoločnosti by mohli začať využívať južný letový koridor smerom do Ázie.